

Türkiye Ekonomisi

HAFTA – 2

Cumhuriyetin İlk Yıllarında Uygulanan İktisat Politikaları

Yrd. Doç. Dr. Süha ÇELİKKAYA

İktisat Bölümü - 516

Türkiye Ekonomisi

1923-1932

1932-1938

Savaş Dönemi

İzmir İktisat Kongresi

- 17 Şubat 4 Mart 1923 tarihleri arasında yapılmıştır.Kongreye 4 farklı sınıftan kişiler çağırılmıştır.
- Bunlar sanayiciler,çiftçiler,işçiler ve tüccarlardır.
- Bunları yöneten delegeler ise toprak ağaları, subaylar, burjuvazi ve bazı sivil yetkililerdi.
- Kongreden en karlı çıkan grup tüccarlar olmuşlardır.
- Kongrede milli ekonomi üzerinde durulmuştur.Gelişmede sanayi sektörünün önemi belirtilmiş, özel sektör teşvik edilmiştir.Özel sektörün sanayide yapamayacağı yatırımları ise devletin yapacağı belirtilmiştir.

İzmir İktisat Kongresi II

- Yabancıların yatırımlarının az olmasından yanadır.Yerli sanayiciye yönelik olarak milli koruma kanunu düzenlenmiştir.Korumacı ve ikameci bir politika anlayışı hakimdir.
- Bu dönemde hükümet sıkı bütçe politikaları uygulayıp denk bütçeyi sağlamaya çalışmaktadır.
- Kongrede toplumun zayıf kesiminin korunmasını da içeren zayıf bir liberal kapitalist sistem esas alınmaktadır.

İzmir İktisat Kongresi III

- İzmir İktisat Kongresinde alınan kararlar temenni niyetini geçmemiştir.
- Yerli burjuvazi oluşturulmak istense de yerli kapitalist sınıf ortaya çıkarma girişimleri iki sebepten başarısız olmuştur.
- 1) Lozan antlaşması nedeniyle kapitülasyonlar 1929'da kalkacaktır bu yüzden yeterince korumacı yaklaşım söz konusu değildir
- 2) 1929 buhranından önemli bir şekilde etkilenilmiş ve devlet gelirleri azalmıştır

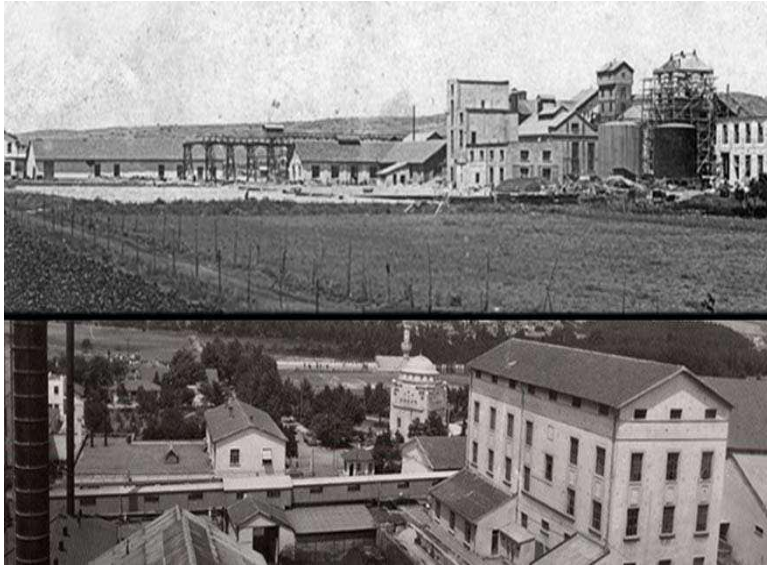
İzmir İktisat Kongresi

Liberal Ekonomi Dönemi

1923-1932

- 1923'te Türkiye Cumhuriyeti bağımsızlığını kazandıktan sonra Cumhuriyeti kuran çekirdek kadronun ilk işi milli şerefimize leke düşüren Duyun'u Umumiye'nin kaldırılması ve gelirlerin tamamıyla Türk devleti tarafından toplanması olmuştur.
- Batının siyasi, askeri, ekonomik gücünün tamamıyla kapitalizmden doğduğuna inanıldığı için iktisadi gelişmenin yolu sanayileşme ile aranılacaktı.
- Tüm kesimlere önem verilmekle birlikte iktisadi gelişme olarak anılan sanayileşme ana hedef olarak ele alınmaktaydı.
- Nüfusun % 80'nini oluşturan tarım kesimi de desteklenmekteydi. Sanayideki gelişmeye yol açacak sektör olarak tarım sektörü çağrılmaktaydı.
- Ankara Fişek Fabrikası , Kayseri tayyare Fab. Uşak-Alpullu Şeker Fab. Kırıkkale Mühimmat Fab
- Sanayi ve Maadin Bankası – Türkiye İş Bankası

Kayseri Uçak Fabrikası

Devletçi Dönem

1930-1938

- Türkiye bir tarım ülkesidir inancı vardır ve cumhuriyetin başında seçilen liberal politika ile istenilen ekonomik gelişme sağlanamamıştır. Ekonomik kalkınmanın sadece özel sektörle olmayacağına inanıldığından liberal politikalar terk edilmiştir.
- Devlet özel sektörün tek başına yapamayacağı yatırımları yapıp, özel sektöre de yol gösterir hale gelmiştir.
- Sümerbank- Etibank
- Eskişehir Şeker Fabrikası, Turhal Şeker Fabrikası, Konya Ereğli Bez Fabrikası, Bakırköy Bez Fabrikası, Bursa Süt Fabrikası, İzmit Paşabahçe Şişe Cam Fabrikası, Zonguldak Antrasit Fabrikası, Zonguldak Kömür Yıkama Fabrikası, Keçiborlu Kükürt Fabrikası, Isparta Gülyağı Fabrikası, Ankara, Konya, Eskişehir, Sivas Buğday Siloları, Kayseri Bez Fabrikası kuruldu.

Devletçi Dönem II

1932-1938

Devletçi Dönemin İç Sebepleri;

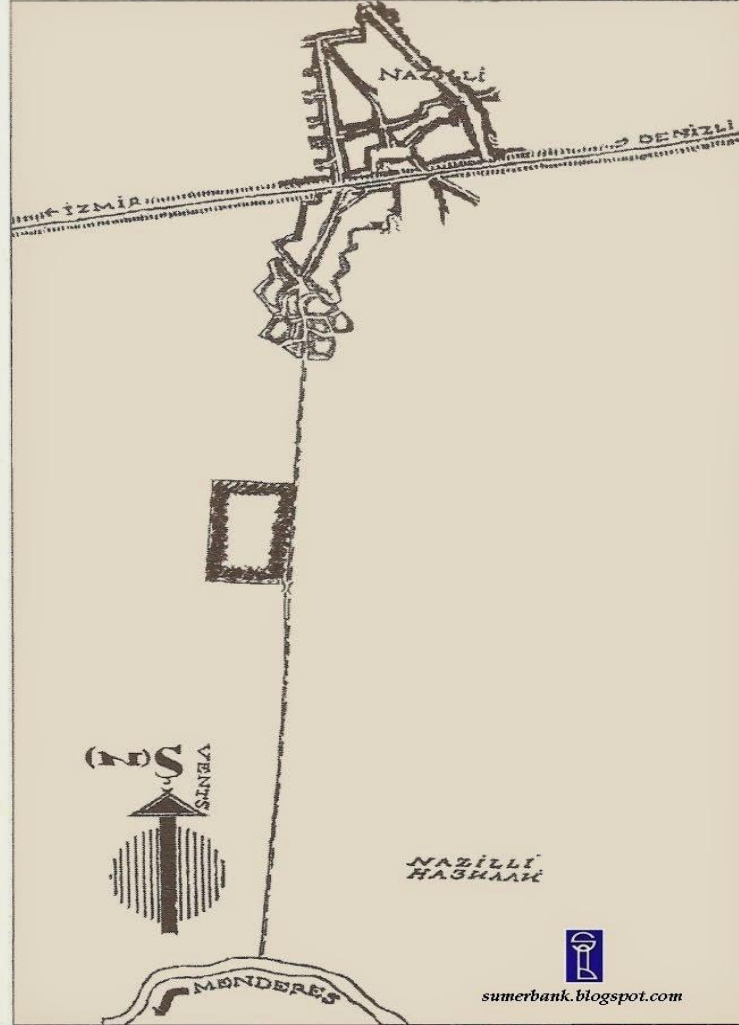
- Yeterli sermaye birikiminin olmaması,
- 23-32 sürecinde ekonominin istenilen seviyeye gelmemesi,
- Yabancı yatırımların ülkeye gelmemesi,
- Türk parasının değer kaybetmesi ve Lozan'ın istenilen gümrük politikalarını uygulatmaması gelmektedir.

Devletçi Dönem III

1932-1938

- Devletçi Dönemin Dış Sebepleri
- 29 buhranı sebebiyle ihrac malının fiyatının önemli olarak düşmesi ,
- Yöneticilerin liberal politikaların başarılı olacağına yönelik inançlarını kaybetmesi gelmektedir.
- Dış Konjonktür olarak ise;
- Türkiye sanayileşmemiş olmakla birlikte henüz kendisi için zorunlu olan maddeleri(un, şeker v.b.) bile ithal etmektedir ve meydana gelen buhran sonucunda Türkiye’de ihracata yönelik egemen sınıflar bunalıma girmiştir.Bunları üstlenecek bir sanayi sermayesinin olmaması Devletin müdahalesini zorunlu kılmıştır.

Su Nerede Fabrika Orada

R. 3. Sovyet Uzman Grubu Tarafından Hazırlanan Harita (1933) Türkiye Pamuk, Keten, Demir Sanayii Hakkında Sovyet Mühendisleri Tarafından Verilen Raporlar, Başvekalet Müdevvenat Matbaası.

1.5 Yıllık Sanayi Planı

- 1932 'de hazırlama çalışmaları başlamıştır.
- 1934-1938 yıllarını kapsamaktadır.
- SSCB desteği altında yapılmıştır.
- SSCB'den sonra ilk planlı kalkınma girişiminde bulunan ülke olunmuştur.
- Rapor 3 bölümdür
- 1.Pamuk 2. Kendir-Kenevir elyaf 3.Kimya veDemir
- %16 'lık kısmı SSCB'den borç yolu ile finanse edilir

Sovyet Mühassısıları Geldi.

Heyet, Dün İktisat Vekili Tarafından Kabul Olundu ve Mesaiye Başladı.

Sovyet Mühassısıları d ün Otelden Çıkarken.

Memleketimizde kurulacak fabrikalar hakkında tetkikatta bulunmak üzere, profesör Orlof'un riyasetinde ve profesör Kovaleski, İktisat enstitüsü müdürü M. Clagabin, mensucat sanayii mühassısı M. Mazurbin, mensucat sanayii mühassısı profesör Samgin, inşaat enstitüsü müdür muavini ve kanalizasyon mühassısı M. Trayanski, idro teknik enstitüsü profesörlerinden M. Valinski, kudret mühassısı profesör Nikolayef'ten müteşekkil heyet dün sabahki trenle Ankara'ya gelmiştir.

Heyet istasyonda İktisat Vekâ

leti erkânı tarafından istikbal edilmiş ve İstanbul Palas oteline misafir edilmişlerdir.

Heyet azaları dün Sovyet Büyüyük Elçisi M. Suriç tarafından İktisat Vekili Mustafa Şeref Bey'e takdim edilmiştir.

Öğleden sonra mühassısılar Tütün İnhisarı Ankara Başmüdüriyeti binasında Sanayi U. Müdürü Şerif Beyin riyasetinde toplanarak ne gibi pamuk mensucat fabrikalarının nerelerde tesis edileceğini ve bu mahallerde yapılacak tetkik seyahatinin ne tarzda tanzimini görüşmüşlerdir.

Rus Mühassısıları Şerefine.

İktisat Vekili Mustafa Şeref B.in Ziyati

İktisat vekili Mustafa Şeref Bey geçen pazartesi günü akşamı Karşıçeto Rus mühassısıları şerefine bir ziyafet vermiştir. Ziyafette Rus sefiri M. Suriç Sefaret erkânı mühassısılar ve İktisat vekâleti erkânı hazır bulunmuşlardır.

Sanayi tetkiyatını yapacak olan sanayi umum müdürü Şerif Bey ve Profesör Orlof.

Sovyet Büyük Elçiliğinde

sovyet Sanayi Mütahassısılar Şerefine Bir Çay Ziyafeti Verildi.

Şehrimizde bulunan Sovyet Sanayi mühassısıları şerefine Sovyet büyüyük elçisi M. Suriç tarafından bir çay ziyafeti verilmiş, ziyafette Sıhhat, Maliye, Nafia, İnhisarlar ve Ziraat Vekilleri Beylerle Ankara Valisi Nevzat Bey, Hariciye müsteşarı Numan Bey, Ziraat ve hariciye vekâleti

erkânı ve matbuat mümessilleri bulunmuştur.

Çay esnasında Sovyet heyeti reis M. Orlof ve arkadaşları erkânı devletle tanışmıştır. Haber aldığımız göre, heyet yarın, yarın olmadığı takdirde öbür gün tetkiyk seyahatine çıkacaktır.

1.5 Yıllık Sanayi Planı

Hedefleri

- 1. Türkiye'de ki mevcut hammaddelere önem vermek
- 2. Tüketim araçlarına öncelik vermek
- 3. Kurulacak fabrikaları dengeli bir biçimde ülke geneline dağıtmak
- (Pamuklu mensucat- kendir- yün – iplik – kağıt – seramik – çimento – cam – demir – bakır – kimyasal maddeler – demir çelik

1. 5 Yıllık Sanayi Planı

Gerçekleşme Oranı

- 1. Ödenen dış borç ve faiz alınanın iki katına çıkmıştır.
- 2. Anadolu da yeni fabrikalar kurulmuştur.
- 3. Kalkınma ile paralel sanayi de hızlanmıştır.

Savaş Öncesi Ekonomik Durum

- I. Planın başarılı olmasından dolayı 2. plan çalışmaları 1936'da başlamıştır.
- 1938'de uygulamaya başlaması düşünülmüştür.
- İngiliz teknik desteği vardır.
- Uygulamaya girememiştir.

- Enflasyon 1938'de 100brm
- 1947'de 500brm

Savaş Öncesi Ekonomik Durum

1940 Milli Koruma Kanunu

- 1. Hükümet hangi tesis de hangi mal üretileceğine karar verebilecektir.
- 2. Gerektiğinde tazminatı ile el koyabilecektir.
- 3. Tarım da ne ekileceğine devlet karar verecektir. 500 hektarın üzerini tazminat vererek işletebilecektir.
- Özel sektör yatırımları izne tabidir.
- İç ve Dış ticaret fiyat kontrolü gelmiştir.
- Varlık Vergisi'de bu dönemde gelmiştir. 1944'de silindi
- Aşırı kazancın bir kısmına el koymak amaçlanmıştır.

İK DAM

Sabah Postası

3
KURUS

Siyasi Muhabirisi: EBUZZIYAZADE VELİD

Yıl 1 No. 20 - 1919

CUMARTESİ 2 EYLÜL - 1919

Yatq. İstanbul İkdam - Tel. 23300

AVRUPADA HARP BAŞLADI

Alman Orduları Harbi Bırakıp Polonya'yı Terketmezlerse İngiltere Ve Fransa Orduları Derhal Harbe Girecekler

Alman - Leh Harbi Şiddetle Devam Ediyor!

İngiltere Ve Fransa Bugün Umumî Seferberlik Yapıyorlar. 18 den 41 e Kadar Bütün İngilizler Asker. Fransa Bazı Mıntakalarda Örfi İdare İlan Ediyor

Savaş Yıllarındaki Ekonomik Gelişmeler

- Milli Gelirdeki Değişmeler
-
- ----1930-1939 Döneminde Milli Gelir % 6 oranında artmıştır.Bu dönemde tarımsal üretim artışı %11'dir.
- ----Ancak 1939 da savaşın başlamasıyla birlikte Türkiye savaşın içinde olmamasına rağmen yaklaşık 900.000 kişiyi silah altında tutmuştur bu savunma masraflarını çok ciddi, oranda arttırmıştır.
- ----Tarımsal katma değerdeki azalış 1945'te 39'a göre %60 oranında azalmıştır.
- ----Yine savaş döneminde Milli Gelir'de % 6.9 oranında küçülmüştür.
- ----Sanayi alanında yeterli hammaddenin ithal edilememesinden ve ara malı girdisi sıkıntılarından ötürü Sanayide önemli oranda gerilemiştir.
- ----Savaş nedeniyle Gsmh' da ki azalma 1939'a göre 1950'ye gelindiğinde dahi giderilememiştir.
- ----Savaş zamanında devletçilik daha katı bir şekilde uygulanarak denetim arttırılmıştır.

Savaş Yıllarındaki Ekonomik Gelişmeler II

- Fiyat Artışları
- ----Türkiye ilk kez 2.Dünya Savaşı zamanında enflasyonist bir durumla karşı karşıya gelmiştir. Devletin gelirleri savunma harcamalarını karşılamaya yeterli gelmemiştir.
- ---- Arz talep dengesizliği nedeniyle 38'de bonoların toplamı 30 milyon iken 45'te 614 milyon tl ye yükselmiştir.
- ----38-45 döneminde enflasyon %400 civarında artış göstermiştir.Türkiye'de enflasyon savaşı çoğu ülkeden fazla seviyedeydi.
- ----Savaş döneminde karaborsacılık olmuş ve savaş zenginleri ortaya çıkmıştır.

Temmuz - Ağustos 194

EKMEK KARTI

Büyükler için

No. 120 831

Vilâyet
Eyalet
Eyalet

Yardıma her yerde müteberdir.
— Gününde kullanılmayan kupon geç
— Eylül kartı alınırken bu kısım geri
— Tahrif ve taklidi Milli Korunma K
an tavin ettiği cezavi müstelzindir.

Ekmeğin karneleri dağıtılmaya başlandı

Karne usulile herkes daha kolay ekmeğin alabilecektir

ULUS
ADIMIZ ANDIMIZDIR

CUMARTESİ
20

ULUS Basmacı
Dünya Gazetesi, Ankara
Ticari U. U. M. No. 1000
(Talefi)
Etiler
Etiler
Etiler
Etiler

Ekmeğin işinde karne tat

Lüzum olduğu takdirde
**İhtiyaç maddelerini aramak
bunlara elkoymak için
hükümete selâhiyet verildi**

Milli Korunma kanunundaki değişmeler ve eklenilenler dün Mecliste kabul edildi

Japonların iş mektebi kara za çıkıldık

SAVAŞ YILLARINDAKİ ENFLASYONUN BAŞLICA NEDENLERİ

- 1) **Üretimin Azalması:** İş gücünün büyük kısmının işten uzaklaşmaları nedeniyle Arzın azalması ve buna karşılık talebinse yükselmesi nedeniyle enflasyon ortaya çıkmıştır. “Milli Koruma kanunu” ile büyük toprak sahiplerine muafiyet yapılmalarına rağmen üretim artışı yine sağlanamamıştır.
- 2) **Emisyon Hacminin Artması:** Merkez Bankası hükümet harcamalarını karşılamak için emisyonu arttırmıştır 38’de emisyon 100 iken 45’te 480’e çıkmıştır. Emisyonun artması da F.G.S.’i yükseltmiştir.
- 3) **Askeri Harcamalar:** Bu dönemde üretime yönelik yatırımlar durmuştur. Savunma harcamaları emisyon yoluyla karşılanmak istemiştir. Bu da enflasyonu yükseltmiştir. Varlık vergisi ve Milli koruma kanunu dönemin meşhur vergilerdir
- 4) **Dış Ticaret:** Milli koruma kanunu nedeniyle doğan kısıtlamalardan ötürü ithalat azalmıştır. İhraç malına olan talep ise bu dönemde artmıştır.

Savaş Yıllarındaki Ekonomik Gelişmeler III

● DIŞ TİCARETTEKİ GELİŞMELER

- ----Dış ticaret politikasının başlıca amacı Dış Ticaret açığından kaçınmaktır.Dış ticaret genellikle ikili anlaşmalarla yapılmıştır.Dış ticaret fazlası vermek amaçlanmıştır. Başarılsa da ihracat istenilen seviyede olmamıştır.

- ---- 1930'lu yıllardaki dış ticaret açığını savaş döneminde önlemek için ikili “kliring” anlaşmaları yapılmıştır. Milli koruma kanunuyla da ithalatı kısıtlaması başarılmıştır. Savaş zamanında D.T. Fazlası verilmiştir.

- ---- Bu dönemde uygulanan kambiyo politikası Dış ticaret fazlası ve ihracat artışı politikalarıyla bağdaşmamaktadır. Kambiyo politikası nedeniyle Türk lirası yabancı paralar karşısında aşırı değerli olmuştur.

- ---- 2. Dünya savaşı zamanında ithalatın hem hacmi hem de değeri hızlı bir şekilde düşmüş takip edilen yıllardaysa yeniden yükselişe geçmiştir

SAVAŞ DÖNEMİNİN SONUÇLARI

- ----Savaş dönemindeki Dış ticaret fazlalarıyla toplam 347 milyon dolar D.T.F. verilmiştir.
- ----Savaş şartların kara borsacılık ve vurgun nedeniyle yeni bir zengin kitle oluşmuştur. Bu kapitalizmin gelişmesi için gerekli sermaye birikimini oluşturmuştur.
- ---- Savaş döneminde istenilen sanayileşme amacına ise ulaşamamıştır.

Nuri Demirağ Gök Okulunda dün yapılan hava şenliklerinde üçlü uçuşlar

Nuri Demirağ Gök Okulunda tören

1941

Mısırlılar Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu

Mısır heyeti fabrikaya geziyor

Mısır heyeti, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu. Heyet, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu. Heyet, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu.

Modern torna ve tesviye tezgahları

Modern torna ve tesviye tezgahları, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu. Heyet, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu.

YENİ YAPILAN BİR TÜRE UÇAKÇILARIN SINIRI NURİ DEMİRİAĞ'IN ÇALIŞMALARI VE HİZMETLERİNE VE ÜLKEMİZİN BİR UÇAK FİBRİSİ ARINDIĞI İHTİŞİTİ ...

Ülkemizin bir türü uçakçılarının Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu. Heyet, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu.

Uçak fabrikasının modern tezgahları

Uçak fabrikasının modern tezgahları, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu. Heyet, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu.

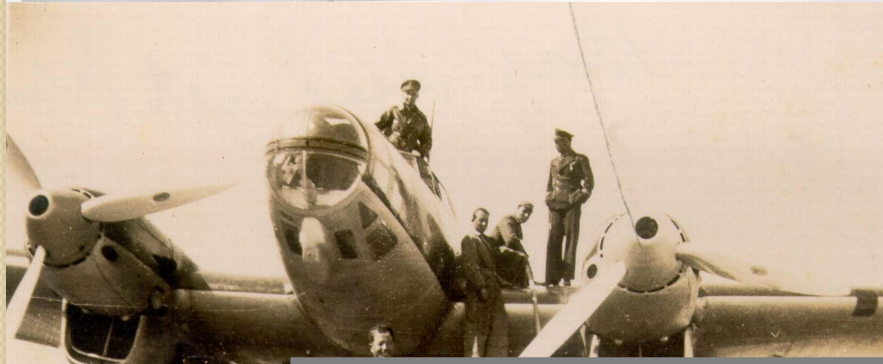
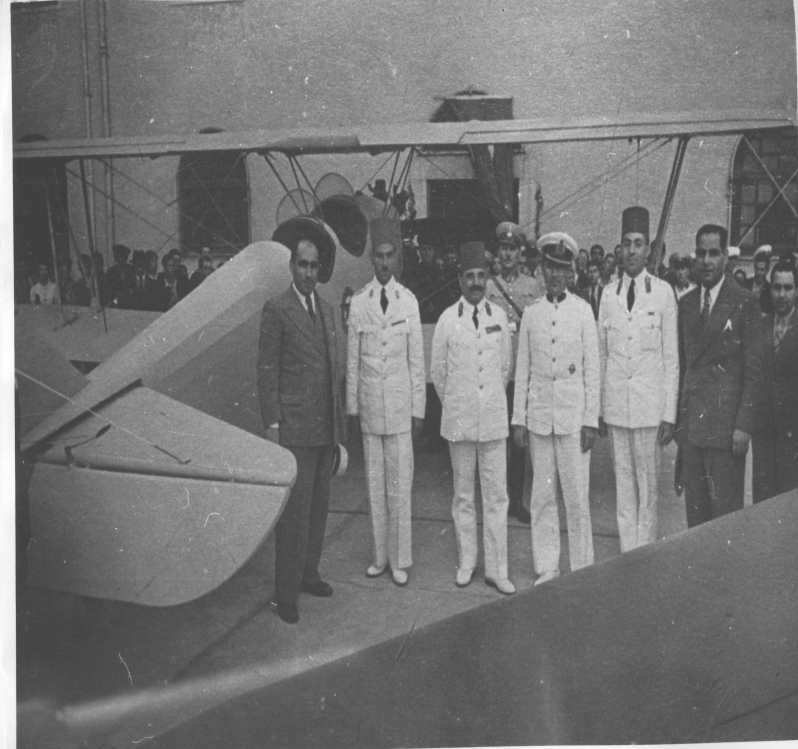
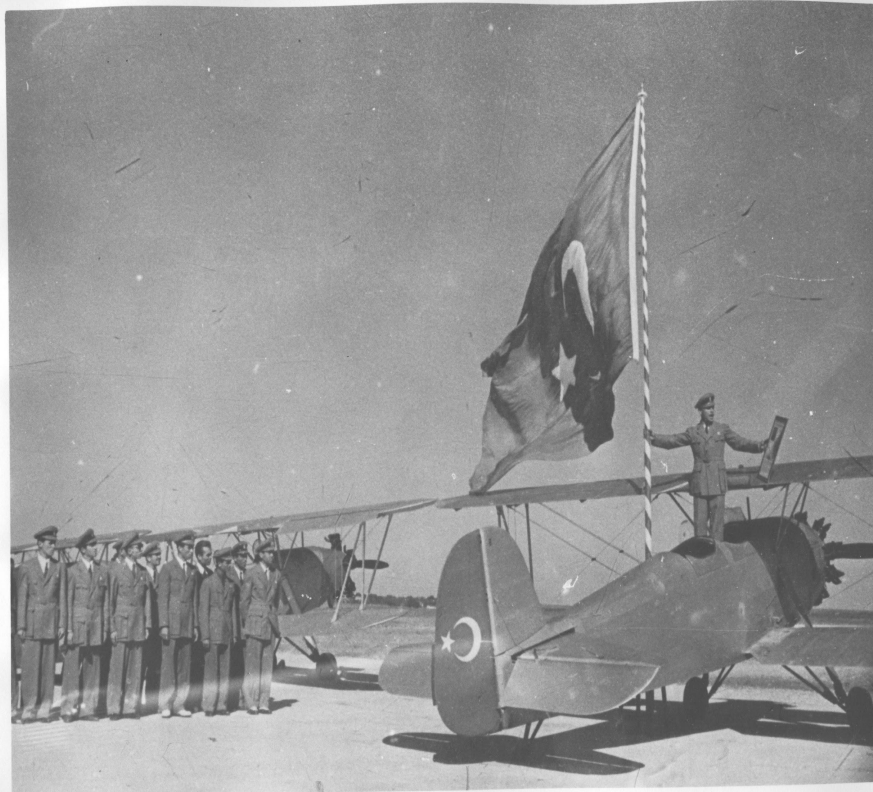
Nuri Demirağ'ın fabrikasında Türk tipi uçak planları hazırlıyor

Nuri Demirağ'ın fabrikasında Türk tipi uçak planları hazırlıyor. Heyet, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu.

Uçak fabrikasının modern tezgahları

Uçak fabrikasının modern tezgahları, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu. Heyet, Nuri Demirağ'ın yaptığı uçaklara talip oldu.

İlk yolcu uçağımız
*Dün İstanbuldan kalkıp Ankaraya giden
uçağımız merasimle karşılandı*

Derleyen: CAN AKSİN

Nuri Demirağ'ın işleri ters gitmeye başlıyor

Türkiye'nin ilk uçak fabrikasının başkanı Nuri Demirağ'ın en değerli iş arkadaşlarından birisi Fransız uçak mühendisi Selâhattin Alan'ın Nuri Demirağ ile ortaklığı sayesinde. Ancak, Türk Hava Kurumu'nun başkanı Selâhattin Alan'ın Fransız, İngiliz ve Almanya'ya çok iyi bilgileri sayesinde, ilk "Türk Tipi" uçaklar için planlar çizmesi ve yapması sağlanmış.

Servetini ortaya koydu

Nuri Demirağ, Selâhattin Alan ile ortaklaşarak, İstanbul'da bir uçak fabrikası kurdu. Bu fabrika, Türkiye'nin ilk uçak fabrikası oldu. Nuri Demirağ, bu fabrikayı kurmak için servetini ortaya koydu. Selâhattin Alan ise teknik bilgilerini sağladı.

80 planör ve 10 uçaklık sipariş

Selâhattin Alan, Nuri Demirağ ile birlikte, Türkiye'nin ilk uçak fabrikasını kurdu. Bu fabrika, Türkiye'nin ilk uçak fabrikası oldu. Nuri Demirağ, bu fabrikayı kurmak için servetini ortaya koydu. Selâhattin Alan ise teknik bilgilerini sağladı.

İngilizler, Almanlar ve Fransızlar "Türk Hava Kurumu"na destek veriyorlardı. Ancak, Nuri Demirağ'ın işleri ters gitmeye başlıyordu. Çünkü, Nuri Demirağ'ın işleri ters gitmeye başlıyordu.

Devrim noktası

Devrim noktası, Nuri Demirağ'ın işleri ters gitmeye başlıyordu. Çünkü, Nuri Demirağ'ın işleri ters gitmeye başlıyordu.

Başmühendis Selâhattin Alan ziyarete gelenlerle bir uçğun önünde görüşüyor

Türkiye'nin ilk uçak fabrikasının başkanı Nuri Demirağ'ın, Fransız uçak mühendisi Selâhattin Alan'ın ziyarete gelenlerle bir uçğun önünde görüşüyor.

Demirağ o devrin en modern 2 motorlu uçağını yapmıştı...

Çift motorlu uçakların önünde Nuri Demirağ'ın fotoğrafı.

"Bu D.10 diye isimlendirilen bu uçak sadece yavaş, hızlı ve bombardıman uçakları olarak kullanılmak üzere yapılmıştı."

Nuri Demirağ çift motorlu uçakla ilk uçuşunu yaptı.

İlk Türk uçak fabrikası kapatıldı